

Rektorer, dekaner og institutledere kan se frem til sværere lønforhandlinger i fremtiden

Løntilbageholdenhed

Rigsrevisionen kritiserede høje rektorlønninger, og det fik Videnskabsministeriet til at udsendte retningslinier med maksimum lønninger ...

"Jeg skal opfordre til, at universiteterne udviser tilbageholdenhed ..."

Sådan lød det i et hyrdebrev om lederløn, som i al stilhed er udgået fra Videnskabsministeriet til universiteternes bestyrelsesformænd og rektorer.

Ministeriet fastlægger her nogle retningslinier for aflønning af institutledere. Ministeriet fastlægger en skala, hvorefter institutlederens basisløn (inkl. funktions- og kvalifikationstillæg) maksimalt kan blive

- 565.000 kr. for institutledere med op til 25 videnskabelige årsværk
- 635.000 kr. for institutledere med 26-100 årsværk og
- 705.000 kr. for institutledere med over 100 årsværk.

Hertil kan så eventuelt komme åremålstillæg og engangsvederlag (fx i form af resultatløn). Og departementschefen opfordrede så til, "at universiteterne udviser tilbageholdenhed på disse punkter". Samlet skal lønnen justeres, idet der ved fastlæggelse af tillæg tages hensyn til åremålstillæggets størrelse.

Rigsrevisionen: Rektorlønninger 8 pct. for høje

Videnskabsministeriets hyrdebrev blev udsendt efter at Rigsrevisionen i en rapport kritiserede drastiske lønforhøjelser til nogle rektorer i 2006. Den gennemsnitlige lønstigning med den nye universitetslov var 38 pct. og stigningerne lå i intervallet 20-72 pct. Videnskabsministeriet – som godkendte rektorlønninger enkeltvis – kritiseres for ikke at have styret lønudviklingen bedre, fx ved forelæggelse af Personalestyrelsen (*Revisionen af statsregnskabet 2005, oktober 2006*).

Arbejdsmarkedsforsker **Flemming Ibsen**: "Men fornemmer, at der i Finansministeriet er frygt for, at

de høje lønninger skal smitte af på de menige medlemmers lønforhandlinger ved næste overenskomst. De er blevet bekymrede over det relativt høje lønniveau, for institutlederne arbejder jo i direkte relation til lektorer og professorer – og præstationerne bliver dermed umiddelbart sammenlignelige: Den administrative institutleder og den værdiskabende professor ..."

Maksimum giver lønnedgang

Hyrdebrevet medførte nogen bestyrtelse i universitetsledelserne og i de fagforeninger, som havde forhandlet lønningerne. Dels opfattes indgrebet som en ny detailstyring fra ministeriets side. Dels opfattes det som modsigelsesfyldt, at den centrale indblanding er i strid med tankerne bag 'ny løn'. Og dels er ministeriets maksimumlønninger væsentligt under de afsluttede lønaftaler. Det fremføres, at professorer ikke har noget løn-incident til at blive institutledere, fordi lønforskellen er relativt lille for et noget større ansvar.

Ministeriets fastlæggelse af lønmaksimum for institutledere betyder, at de aftalte lønninger på nogle universiteter er 50.000 – 100.000 kr. for høje.

Rektorkollegiets formand **Jens Oddershede** vil dog ikke ind i en diskussion af konkrete lønniveauer: "Jeg vil ikke spekulere i, om ministeriet har bemyndigelsen til at fastlægge et loft for lederløn på selv-ejende institutioner. Jeg vil egentlig synes, at det mest naturlige på selv-ejende institutioner ville være, at lønfastsættelsen er overladt til dem, som ansætter: Bestyrelsen tager sig af rektor, rektor tager sig af dekaner, dekaner af institutledere ..."

jø

Videnskabsministeriet kan ikke

- **FORSKERforum** kan

I forbindelse med behandlingen af loven om 'fusionsuniversiteter' blev universitetsministeren spurgt, om vilkårene på universiteter i de andre nordiske lande, Storbritannien, Holland, Tyskland og USA

- om hvem der udfører "myndighedsopgaver"

- om de skal indgå 'udviklingskontrakter' med ministerier samt

- om institutledere har instruktionsbeføjelser.

Men det kunne eller ville ministeriet ikke svare på (L140 spm. 11-13).

FORSKERforum har svarene:

TEMA

FORSKERforums frihedsindeks 4

- en sammenligning af statsindflydelse, politisering, struktur og styring samt forskernes medindflydelse og forskningsfrihed i en række lande, som Danmark normalt sammenligner sig med

Kendetegn:

Det danske "fusionsuniversitet" 5

Hvad er de særlige kendetegn ved de danske 'fusionsuniversiteter' 2007: Detaillovgivning med stramme rammer, pligt til at udføre 'myndighedsopgaver' for ministerier, resultatkontrakter med ministerier, minimal medarbejderindflydelse samt forskningslederens ret til at pålægge forskningsopgaver

Freedom index - English edition 5

- international comparison of influence of State, politicization, structure, management and the Academics legal participation

Lack of Freedom:

Denmark outstanding 8-9

University management in selected countries: Denmark moves with the drastic 'fusion-universities - model towards outstanding international position - with major governmental and political management of Universities, with powerful leadership, with a total lack of collegiate academic influence ...

„Det akademiske ethos er i sig selv et bevis på, at videnskaben ikke kan forventes at tale magten imod, med mindre det er forbudt magten at svare igen.“

John Ziman

Medlemsblad for DM's universitetsansatte (ULA), DM's forskningsinstitutions ansatte, DJØF's undervisnings- og forskningsansatte (under Overenskomstforeningen), samt JAs, DFs og DDDs undervisnings- og forskningsansatte.

Bladets leder udtrykker fælles holdninger. Øvrige artikler i bladet er ikke nødvendigvis i overensstemmelse med afdelingernes synspunkter. Eftertryk er tilladt med tydelig kildeangivelse.

Redaktion:

Lektor Leif Søndergaard, DM I
(ansv.hav. for dette nummer)
Lektor Mogens Ove Madsen, DJØF
Seniorforsker Niels Erik Poulsen, DM3
Lektor Lars Kamp Nielsen,
PharmaDanmark
Seniorrådgiver Kirsten Pilegaard,
Dyrlægeforeningen
Anders Correll, JA

Journalist Thomas With
(tw@dm.dk)

Red. sekr. Jørgen Øllgaard
(Joe@dm.dk)

Redaktionens adresse:

FORSKERforum
Nimbusparken 16
2000 Frederiksberg

Telefon: 38 15 66 33
Fax: 38 15 66 32

FORSKERforum

udkommer 9 gange om året.
Bladet udkommer den første uge
i hver måned.

Næste deadline:

18. april 2007

Se de seneste nyheder på
www.forskerforum.dk

Øvrige adresser:

DM
Nimbusparken 16
2000 Frederiksberg
Tlf. 38 15 66 00

DJØF
Gothersgade 133
PB 2126
1015 Kbh. K
Tlf. 33 95 97 00

PharmaDanmark
Rygaards Allé 1
2900 Hellerup
Tlf. 39 46 36 00

JA – Jordbrugsakademikerne
Emdrupvej 28A
2100 København Ø
Tlf. 38 71 08 88

Dyrlægeforeningen
Emdrupvej 28A
2100 København Ø
Tlf. 38 71 08 88

Oplag: 7.500

Grafisk Produktion:

Poul Rømer Design
Tlf. 44 53 05 51

Tryk:

Datagraf

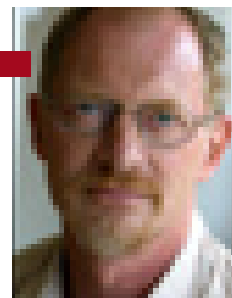
Foto: Søren Hartvig

(hvor ikke andre er anført)

LEDER

Af lektor **LEIF SØNDERGAARD**,
fmd. for universitetslærerne i DM

Uni-DK.com eller Uni-DK.org

Med indførelsen af universitetsloven af 2003-07 har regeringen og Socialdemokraterne sparket en udvikling i gang, som ingen kan forudsige konsekvenserne af. Den er nemlig enestående. Det kan man læse i dette nummer af FORSKERforum, hvor der er et indeks der sammenligner universitetsstyring og frihedsrum i lande, som vi normalt sammenligner os med.

Indekset fortæller, at Danmark er på vej væk fra det klassiske universitet, hvor hovedvægten lå på den uafhængige akademiske forsknings- og undervisningsproces og bragt ind på en bane hvor retningen bestemmes af politiske reguleringer og målsætninger, kontrakter, styring og politiske evalueringer. Og det i en sådan grad, at det ikke kendes fra andre lande.

Med regeringens krav om direkte anvendelse i samfundet og målbarhed af "produktet" i forhold til politiske ønsker er de danske universiteter på vej væk fra at være **dot-org** institutioner til at blive **dot-com** institutioner. Det er ironisk, at Videnskabsministeren lancerede den nye universitetslov med, at den ville sikre universiteterne frihed, men han har lige siden gennemført det ene indgreb efter det andet, som detailstyret de danske universiteter, således at vi nu er endt med at være mere styret end noget andet land. Senest har Videnskabsministeriet blandet sig i de lokale lønforhandlinger for ledere, i hvor længe studerende må lave speciale, i hvordan universiteterne skal optage studerende mm. Kontrollen gennemføres også gennem de meget specifikke krav, der skal opfyldes, for at universitetsforskere kan få penge til forskningsprojekter; hvis ikke et projekt falder inden for den politiske pipeline er der ingen penge til det.

Karakteristisk for indgrebene fra politikernes side er, at de gennemføres uden analyse af, hvad der er gået godt eller skidt og uden evaluering af de

fremtidige konsekvenser. Der laves ændringer selv i systemer, der historisk set har virket fremragende. I bedste fald henvises til erfaringer fra andre lande. Problemet med den type erfaringsanalyse er, at erfaringerne hentes fra meget forskellige lande med meget forskellige universitetssystemer. Og ingen lande har afprøvet samtlige de reformer, som i øjeblikket gennemføres i Danmark på samme tid. Nogle vil sige, at Danmark her er et foregangsland – andre vil sige, at der spilles hasard med det danske universitetssystem.

Problemet med de reformivrige ministre er, at ingen indgreb får lov at vise sin effekt før det næste gennemføres, hvilket betyder, at når tingene går galt, ved man ikke, hvilket af de mange indgreb, der havde den fatale effekt! Men det allerværste er, at eventuelle fatale effekter sandsynligvis først viser sig om mange år. Og når skaden er sket, vil det tage mange år at genoprette. For eksempel ser vi først nu lægemangel efter Bertel Haarders nedskæringer på lægeuddannelserne i 80'erne, en lægemangel, som det vil tage mindst et par uddannelsesgenerationer at udrydde.

Lad os derfor holde en reformpause; lad os fjerne nogle af de akademiske begrænsninger, der er indført, og se på effekten af de enkelte reformer før nye gennemføres.

Jeg er bange for, at jeg er en af de forskere, Helge Sander henviser til, når han til Politiken d. 29/3 siger: "der findes jo altid en to tre forskere, der gang på gang ytrer sig, når vi bare flytter et komma i universitetsloven". Til det kan jeg bare svare: "Jamen Helge, det er fordi, vi havde verdens bedste universitetssystem.

*Dette nummer af FORSKERforum har oversat artikler til engelsk.
Giv bladet til din engelsktalende kollega.
Få tilsendt ekstra blade ved kontakt til joe@dm.dk*

Hemmelige overdragelsesvilkår

Universitetsministeren hemmeligholder høringssvar fra andre ministerier. Er der noget, som universiteterne ikke må vide om 'myndighedsopgaver', spørger oppositionen

Universitetsministeren nægter hårdnakket at offentliggøre de høringssvar, som de øvrige ministerier har sendt ind til videnskabsministeriet i forbindelse med lovforslag 140 om "fusionsuniversiteter".

LOVFORSLAG

Rektorkollegiet undrer sig:

"Jeg kan ikke forstå, hvorfor man ikke bare offentliggør de høringssvar – det her er i hvert fald ikke noget, der styrker troværdigheden. Det sætter gang i alle mulige spekulationer om, hvad der dog kan stå i de papirer, siden vi ikke må se dem", siger formanden for Rektorkollegiet, Jens Oddershede.

Og oppositionen kalder det uhørt, at en minister vælger at benytte sig af paragrafen i forbindelse med høringssvar på lovforslag, mener oppositionen, der undrer sig over, at dele af lovgivningsprocessen hemmeligholdes.

Klage til Ombudsmanden

Lovforslaget om "fusionsuniversiteter" skal sikre, at det er muligt at indfusionere sektorforskningsinstitutionerne i universiteterne, og herunder give en minister mulighed for at bestille forskning på et universitet. Derfor er kommentarerne fra de ministerier, der tidligere havde sektorforskningsinstitutioner under sig, meget centrale.

Videnskabsministeriet henviser til offentlighedsloven, hvoraf det fremgår, at en minister kan vælge tilbageholde 'brevvekslinger mellem ministerier'. FORSKERforum har tidligere fået afvist anmodning om aktindsigt og har nu klaget til Ombudsmanden, fordi ministeriets tilbageholdelse kan være i strid med offentlighedsloven.

Oppositionen: Hvad må ikke komme frem?

Når Helge Sander ikke vil ud med høringssvarene, må det være fordi, han har noget at

skjule, siger SFs Anne Grethe Holmsgaard til INFORMATION (30.3.2007):

Enhedslistens Per Clausen mener, at det kan være fordi ministerierne i høringssvarene har ønsket at få meget stor indflydelse på forskningen på universiteterne: "Det er helt tydeligt, at der er noget, man ikke vil have frem, og så må man jo spekulere over, hvad det kan være. Et godt bud er, at nogle af ministerierne har nogle klare holdninger til, hvad universiteterne fremover skal lave. I ministerierne er jo vant til at have godt styr på sektorforskningsinstitutionerne, så de kan være nervøse for, at deres indflydelse vil blive reduceret, når universiteterne overtager myndighedsopgaverne – og så går de ind i diskussionen om, hvorvidt man har sikret universiteternes forskningsfrihed tilstrækkeligt, når de skal varetage de her nye opgaver", siger Per Clausen.

Sander skal svare på flere spørgsmål

Videnskabsministeren mener imidlertid, at det er helt almindeligt, at ministeriet hemmeligholder høringssvar. Han afviser, at det er intern uenighed i regeringen, som gør, at høringssvarene ikke er offentliggjorte.

INFORMATION fortæller imidlertid, at både på folketingets hjemmeside og Høringportalen kan man se, at det for andre ministerier er helt normal praksis at offentliggøre de øvrige ministeriers høringssvar i forbindelse med lovforslag. Både Socialdemokraterne og de radikale vil gå videre med sagen og stille yderligere spørgsmål til ministeren om tilbageholdelsen.

I Folketingets videnskabsudvalg lyder det seneste spørgsmål: "Ministerens bedes redegøre for, om det er i overensstemmelse med virksomhedsoverdragelsesloven, når universiteter overtager 'myndighedsopgaver', men ikke må kende de forudsætninger og betingelser, som de bevilgende og kravstillende ministerier har til overdragelsen, jf. Viden-

skabsministeriets nægtelse af at udlevere ministeriernes høringssvar til loven" (Spørgsmål 75).

Lovforslaget færdigbehandles i april.

jø

På grund af sygdom udkommer
FORSKERforum denne gang med
reduceret sidetal

Dansk: Universiteternes frihed English: Academic-Freedom

FORSKERforums friheds-indeks

International sammenligning af seks kendetegn ved det danske fusionsuniversitet

Den danske universitetslov anno 2003-2007 er ganske enestående i international sammenhæng.

Det fortæller FORSKERforums FRIHEDS-INDEKS, der er en sammenligning af forholdene i en række lande, som vi normalt sammenligner os med. Indeks'et er udarbejdet for at give et indtryk af radikaliteten i det danske system.

De danske reformer er drastiske, når de måles på graden af lovdiktater, centrale styringsmuligheder og den kollegiale indflydelse til de ansatte. Indekset fremdrager seks karakteristika ved det nye (styrings-) system, som de danske politikere har lavet i perioden 2003-2007:

ad. struktur og styring:

1. Detail-lovgivning om hvordan universiteterne styres. Der er stramme lovkrav og lille rum for selvvalgte styreformer og strukturer.
2. Universiteterne skal udføre "myndighedsopgaver", som tidligere var en opgave for sektorinstitutioner under ministerierne. Universiteterne har fået (tvangs-) indfusioneret sektorforskningsinstitutioner og der er lovkrav om, at universiteter skal udføre den type opgaver.
3. Universiteterne skal indgå udviklings- eller resultatkontrakter med ministeriet / Regeringen.

ad medindflydelse og forskningsfrihed:

4. Konsistorium er afviklet som universitetets øverste organ, hvor medarbejderne har relativ stor indflydelse
5. Universitetets ledelse udpeges, og de ansatte har ikke engang mulighed for at vælge deres egen institutleder
6. Det er universitetet, som har forskningsfrihed – ikke de individuelle forskere.

Den internationale sammenligning fortæller om vilkårene på de seks områder i forskellige lande. Spørgsmålene er stillet, så et no / nej betyder, at der er begrænsede frihedsgrader, mens omvendt yes / ja betyder relativt store frihedsgrader.

Det første spørgsmål "Fungerer universitetet uden statslige lovbindinger på struktur og styreformer" besvares således med et no / nej på Danmark, fordi der her er lovgivet i detaljer om, hvordan de danske universiteter skal se ud.

Osv.

Det har desværre ikke været muligt at få indhentet svar fra alle vedrørende spørgsmålene om "myndighedsopgaver" (spm.2) samt om "udviklingskontrakter" (spm. 3).

Se artiklen side 6-7

Spørgsmålene i Academic-Freedom –index <i>Academic-Freedom Index, survey questions:</i>	DK	UK
<p>1. Fungerer universitetet uden statlige lovbindinger på struktur og styreformer?</p> <p><i>Universities are run without governmentally imposed legal restrictions as to structure and management forms?</i></p>	no	yes
<p>2. Universitetet har ikke til opgave at udføre bundne opgaver som 'bestillingsopgaver, dvs. myndighedsopgaver eller –overvågning, udredningsopgaver el.lign.?</p> <p><i>It is not a task of universities to perform compulsory tasks in the form of Commissioned Research for governmental bodies, i.e. public authority tasks, monitoring, drawing up reports, etc.?</i></p>	no	yes
<p>3. Universitetet er fri for kontraktstyring, fx fri for at indgå en Achievement-Contract med regeringen /staten, som angiver, hvilken strategi, mål, forskningsopgaver, succeskriterier m.m., som universitetet skal opfylde i de kommende år?</p> <p><i>Universities are not obliged to draw up Achievement Contracts with government authorities outlining strategy, objectives, research activities, success criteria, etc.?</i></p>	no	yes
<p>4. Der findes et senat / konsistorium med medarbejderrepræsentation, som har indflydelse på prioriteringer, økonomi m.m. på universitetet?</p> <p><i>There is a Senate whose members include members of faculty, and which has the power to influence university priorities, finance, etc.?</i></p>	no	yes
<p>5. Medarbejderne har direkte indflydelse på lederudnævnelse, herunder af deres egen institutleder?</p> <p><i>Academics has direct influence on managerial appointments, including their own heads of department?</i></p>	no	yes
<p>6. Forskerne har forskningsfrihed, dvs. at de ikke kan pålægges at udføre bestemte opgaver?</p> <p><i>Researchers maintain freedom of research, i.e. they cannot be ordered by head of department to perform research tasks of a particular specified nature?</i></p>	no	yes

(Source)

hedsindeks i udvalgte lande

Index in selected countries

Swe	Nor	Fin	NL	Can	Pol	Spain	Port.	Rom.
no/yes	yes	yes	yes	no	yes	no	yes/no	yes
yes	yes	yes	?	yes/no	?	?	?	?
yes	yes	yes	?	yes	?	?	?	?
yes	yes	yes	yes/no	yes/no	yes	no	yes	yes
yes	yes	yes	yes	yes	no	no	no	no
yes	yes	yes	yes/no	yes	no	no	yes	no

ces: FORSKERforum & Jens Vraa-Jensen (jvj@dm.dk), International Secretary of the Danish Association of Masters and PhDs)

FORSKERforums Freedom Index

International comparative survey of six parameters characteristic of the Danish Universities Act 2003-2007.

The Danish Universities Act is quite remarkable in an international context. This is one of the conclusions to be drawn from Forsker-Forum's international freedom index, which spotlights degrees of academic freedom in a range of comparable countries with the purpose of assessing the radicality of the Danish system.

The Danish reforms come out drastic when seen in terms of the number of legislative measures curbing freedom, the amount of centralised control and the limited extent of decision-making influence accorded to staff. The index highlights six characteristics of the new steering system worked in by government since 2003:

Re. structure and management:

1. Detailed legislation as to how universities are to be run. Law is tight, leaving little room for self-imposed steering mechanisms and structures.
2. Universities are to carry out 'public authority tasks', previously the domain of government research institutes under ministerial auspices. Universities have been merged with government research institutes and are now obliged by law to perform such tasks.
3. Universities are to draw up so-called 'achievement contracts' with government.

Re. Influence and freedom of research:

4. The traditional governing body, the Senate, which previously guaranteed staff relatively large degrees of influence, has been abolished.
5. University managers are appointed; faculty no longer has the power to elect heads of department.
6. Freedom of research has been transferred from the individual to the University.

The international survey sheds light on six separate parameters in a range of different countries. Survey questions are formulated such that a 'No' indicates a restricted amount of freedom, whereas a 'Yes' indicates a relatively high degree of freedom.

Thus, the first question "Is the University run without governmentally imposed legal restrictions as to structure and management forms?" yields a 'No' for Denmark, there being a large amount of legislation as to how Danish universities are to be run.

Regrettably, it has not been possible to solicit responses from all respondents regarding 'public authority tasks' (question 2) and 'achievement contracts' (question 3).

See page 8-9

I al ubemærkethed har danske politikere i 2003-07 indført en uhørt politisk styring af de danske universitets-system. For traditionelle universitetsfolk er det skræmmende – for

I international sammenhæng hører man ofte om New Zealand og Australien som ekstreme universitets-systemer med markedsorientering med delvis privatisering, høje tuition-fees, små offentlige forskningsbevillinger. I al ubemærkethed er Danmark ved at udvikle sig i en anden ekstrem retning, nemlig med en kraftig statsstyring af universiteternes struktur, bevillinger, forskning og uddannelse. I Danmark er der i perioden 2003-2007 indført flere lovdiiktater og centrale styringsmuligheder end i de lande, som Danmark ellers sammenligner sig med. Samtidig er medarbejdernes (kollegiale) akademiske indflydelse helt afviklet. Hvor medarbejderne før 2003 valgte rektor og sine institutledere, så udpeges ledere i dag af topledelsen.

Bagved ligger en bevidst strategi om at gøre universiteterne til nationale redskaber for erhvervslivet og ministerier:

"Danmark er spydspids i Europa hvad angår forskningspolitiske redskaber. De danske politikere er nok dem i Europa, som mest bevidst vil bruge universitetsforskningen som et instrument i forbindelse med Lissabon-målsætningen, der siger at Europas universiteter skal være bedre til innovation, samarbejde med erhvervslivet m.m. så Europa kan konkurrere med USA og Østen", siger **direktør Karen Siune** fra Center for

Forskningsanalyse ved Aarhus Universitet som kommentar til det danske forskermagasin FORSKERforums internationale Academic-Freedom -index, som er en sammenligning mellem frihedsgraderne i forskellige lande. *Se indeks side 4-5*

Danske politikere kan detaljestyre

Siune er med i forskellige europæiske netværk og er med til at lave internationalt komparative undersøgelser og hun nikker bekræftende på indeksets data. Samlet set fortæller indekset om en stærkt *politiseret og styret* dansk universitetsverden. Danske ministre har lovgivet om universiteternes styring, så politikerne har stor indflydelse på, hvad de danske universiteter skal lave. Kun i Canada og Spanien og delvis i Sverige og Portugal findes der lignende lovkrav.

"Det er en tankevækkende oversigt. Den fortæller, at den danske regering er særdeles aktiv, når det handler om at føre universitets- og forskningspolitik; det danske system er en lovgivning og en struktur, så man har mulighed for bevidst at detaljestyre forskningspolitikken samfunds- og erhvervspolitisk – i langt højere grad end i udlandet. Men ingen tvivl om, at der er forskningspolitikere rundt om i Europa, som ser modellen som et forbillede for, hvad de gerne ville have", siger Siune.

Meget strammere styring end i England

"Forholdene i Danmark er forvirrende, fordi politikerne har præsenteret reformen under mærkaten 'sæt universiteterne fri'. Men Regeringens hensigt med at reformere hele den offentlige sektor er at gøre servicen tættere knyttet til ministres formål, og hurtigere at kunne tilsvare ændringer i politikken", forklarer **professor Susan Wright**. Hun var på Birmingham Universitet indtil 2003, hvor hun nu arbejder på projektet "Nye ledelsesformer, ny identitet? Den danske universitetsreform i et internationalt perspektiv".

"Det nye danske system kombinerer stærk central kontrol gennem udviklingskontrakter og præstations-belønninger. Dette styrelsessystem er meget strammere end i England", forklarer hun. "Danske universiteter er 'selvejende', men ikke uafhængige. Engelske univesiteter er offentlige institutioner, etableret uafhængigt af staten under deres egne vedtægter eller statut. De har en række forskellige ledelsessystemer, men ingen af dem har noget at gøre med Regeringen eller staten. Statens indflydelse kommer gennem universiteternes afhængighed af bevillinger til uddannelse og forskning".

Fusionsuniversiteter: Bestillingsforskning

I Danmark blev ministerielle sektorforsknings-institutioner indfusioneret under uni-

versiteterne pr. 1. januar og der er netop nu ved at blive indført lovgivning, så universiteterne kan pålægges at lave sektorforskningsopgaver: 'Myndighedsopgaver' for ministerier og andre rekvisiter. Videnskabsministeren kan tilmed pålægge universiteter at udføre bestemte bestillingsopgaver for ministerier "når der er tale om emner af særlig samfundsmæssig betydning" (for miljø, fødevarer, landbrug, fiskeri osv.).

Susan Wright forklarer: "Universiteter i England har mange forskellige institutter og centre tilknyttet, og nogle laver myndighedsopgaver for ministerier. De er dog ikke etableret pr. lovgivning, men de mest respekterede centre i England må nødvendigvis løbende overveje deres deltagelse for at bevare en grad af distance og uafhængighed".

Danske universiteter bliver "fusions-universiteter", idet de blev tvunget til at overtage sektorforsknings-enheder og dermed påtvinges arbejdsfelter, som nogle gange er "politiseret". Kritikerne siger, at indoptagelse af den slags ministerieopgaver på universitet vil betyde afvikling af den frie forskning, fordi universiteterne (direkte eller indirekte af økonomiske grunde) kan blive forpligtet til at påtage sig bunden "bestillingsforskning" for myndigheder. Selv om disse sær-opgaver bliver isoleret i særlige institutter vil forskere fra universitetet blive pålagt at udføre dem, og det smitter derfor negativt af den frie forskning. Traditionelt hører det ikke til uafhængige universiteters opgave at udføre den slags, og såvidt FORSKERforums undersøgelse er indoptagelse af ministerielle myndighedsopgaver enestående (*nogle lande er dog uoplyst*). Danske universiteter mister deres uafhængighed (af statsmagten og politikerne) og kan dermed ikke længere defineres som universiteter, siger de hårdeste kritikere.

"Det er rigtignok enestående, at danske universiteter nu skal til at udføre ministerielle opgaver. I udlandet har ministerierne typisk sine egne analyseinstitutter", forklarer Siune. "Jeg vil dog endnu ikke konkludere for bombastisk på det. Vel koster det for danske universiteters dispositionsmuligheder, fordi der vil gå tid og ressourcer til myndighedsbetjeningen. Men hvad angår frihedsgraderne ser jeg ikke den store forskel mellem Danmark og udlandet, fordi jeg går ud fra, at myndighederne ikke forventer bestemte svar, dvs. kræver 'bestillingsforskning'! Om virkeligheden bliver sådan på kontroversielle områder som miljøovervågning eller fødevareresikkerhed og lignende, vil kun tiden vise.."

Dansk opfindelse: 'Udviklingskontrakter'

Danmark er enestående, fordi der her er krav om, at universiteterne indgår en 'udviklingskontrakt' med politikerne og stats-

Det danske fusionsuniversitet er kendetegnet ved

1. Der er lovgivet om universiteternes styreform: Topstyret ledelse med suveræn magt til de udpegede ledere og ingen medindflydelse til de ansatte (som ikke vælger sin institutleder)
2. Kontraktspolitik: Universiteterne indgår pr. lov en udviklings- /resultat-kontrakt med Videnskabsministeriet, hvor strategiske målsætninger, succeskriterier, særlige forskningsområder og satsninger, uddannelsesudbud m.m. fastlægges
3. Ministerielle sektorforsknings-institutter er pr. 1. jan. 2007 indfusioneret under universiteterne, som hermed skal påtage sig "bestillingsforskning". Videnskabsministeren kan tilmed påtvinge universitetet bestemte udrednings- eller overvågnings-opgaver (vedr. miljø, fødevarer osv.)
4. Indskrænket individuel forskningsfrihed og -valg: Danske universitetslærere kan af deres institutleder pålægges at udføre bestemte forskningsopgaver, men i den tid, hvor de ikke har fået pålæg, "forsker de frit inden for universitetets forskningsstrategiske rammer", som er angivet i 'udviklings- / resultatkontrakter med ministeriet.

'fusionsuniversitet'

er. Internationalt Academic-Freedom -index over statsstyring og forskningsfrihed fortæller om et enestående politikere og forvaltere måske fremtidens model for andre lande?

magten. Her skal universiteterne pr. lov indgå 'resultatkontrakter' med statsmagten, som hermed direkte kan påvirke / diktere universiteternes strategiske målsætninger, succeskriterier, forskningsindsatser, undervisningsudbud m.m. Sådan en politisering eller begrænsninger findes ikke i England, Sverige eller Norge (*nogle lande dog uoplyst*).

“

Der er ikke indført totalstyring i praksis i Danmark. Men indekset fortæller, at det danske system og de danske politikere har muligheden - *strukturen og redskaberne* - til at styre aktiviteterne hårdt og strategisk. I hvilket omfang disse instrumenter så vil blive brugt i de kommende år af politikerne overfor universiteterne samt af lederne på de enkelte universiteter og institutter har vi endnu til gode at se ...”

Karen Siune

Siune: "Den danske regering arbejder med en kontrakt-politik, som der faktisk er mulighed for i et relativt lille land med ensartet og homogen universitetsstruktur. Derfor kan man styre, lave en relativt effektiv lovgivning. De kommende fusionsuniversiteter er udtryk for det samme: Nu får politikerne større enheder, bedre muligheder for overordnet styring osv.”

Som en del af kontraktpolitikken er det regeringens plan at 'konkurrenceudsætte' forskningsbevillingerne, sådan at forskerne skal konkurrere om halvdelen af alle offentlige forskningsmidler (hvor det i dag er 30 pct.). Og forskningskvaliteten skal måles efter standarder som det engelske eller hollandske system ('internationale standarder', som den danske videnskabsminister siger).

Topstyring med de ansatte på sidespor

Den danske universitetslov anno 2003-2007 er ganske *outstanding* i international sammenhæng, når den måles på graden af lovdiktater, centrale styringsmuligheder og minimal kollegial indflydelse til de ansatte. I 2003 blev der lovgivet om, at bestyrelser skal være 'politiserede' med eksternt flertal og med en eksternt bestyrelsesformand samt med udpegede ledere (Bestyrelsen godkendes af bestyrelsen. Bestyrelsen udpeger rektor, som udpeger dekaner, som udpeger institutledere).

I Danmark er magten koncentreret hos bestyrelsen og Rektor. Konsistorium ('Senat') er afskaffet (erstattet af et såkaldt Akademisk Råd, der ingen magt har i væsentlige sager: Rektor / dekanen bestemmer om økonomiske eller strategiske prioriteringer

skal forelægges for et Akademisk Råd, men rådet har hverken formel eller reel indflydelse). Sådan en magtkoncentration er enestående, for i andre lande (bortset fra begrænsninger i Holland og Canada) er Akademia grundfæstet gennem en 'kollegial akademisk medindflydelse' med reelle magtinstrumenter, hvor 'kollegiale organer' er tillagt besluttende (decisive) myndighed i beslutningsprocessen.

Indekset fortæller samtidig, at danske akademikere ingen eller meget lille indflydelse har på, hvem der bliver deres institutleder (som det også er i Spanien, Portugal og Rumænien).

Karen Siune: "Oversigten fortæller klart, at det danske system har ophævet medarbejderindflydelsen. Politikerne har ønsket et topstyret system, hvor få har magten og beslutningsmyndigheden. Hvilken betydning afskaffelsen har for det frie Akademia, for forsknings- og undervisnings-systemet og for medarbejdernes engagement, ansvar, kreativitet, arbejdsglæde, produktivitet osv. - ved vi først om nogle år”.

Ingen individuel forskningsfrihed

I Danmark kan en institutleder ifølge loven give den enkelte forsker pålæg om at forske i et bestemt tema (men forskeren har frit forskningsvalg så længe der ikke er et pålæg og så længe det er inden for universitetets strategi). Sådanne pålægs-begrænsninger i forskningsfriheden skal man til Polen eller Rumænien (og delvis i Holland) for at finde. I alle de andre lande har forskeren frit forskningsvalg, fortæller indekset.

I Danmark har politikerne ophævet den individuelle forskningsfrihed, forklarer Siune: "I Danmark er det universitetet og ikke den individuelle forsker, som har forskningsfrihed. Men det må retfærdigvis siges, at pålæg foreløbig har været administreret lempeligt: Forskerne har relativt frie rammer, vi kender ikke officielt til sager hvor institutledere kommer med pålæg. Den enkelte forsker har således fortsat mulighed for at styre sin egen tid osv. Men det vil da rigtig nok være spændende at konstatere, om der er sket ændringer heri om nogle år: Om de individuelle forskningsrammer er indsnævret som følge af stærkere styring og ledere ...”

Øst-europæisk femårs plan?

"Jeg oplever da også stor nysgerrighed hos de andre lande, når jeg er ude. Her er de overraskede over den store styring og spørger: 'Hvad kommer der ud af det?' eller 'Hvad er resultaterne?'. Men så må jeg jo svare, at det kan vi ikke vide før om 5-10 år ...”

Hun siger, at man først om 5 år vil kunne konstatere, om den stærke styring har positiv effekt på forskningsproduktionen (via forskningsstatistikken). Og om 5 år vil un-

dersøgelser også kunne vise, om det nye system har smittet af på forskernes arbejdsformer, kreativitet, arbejdsglæde, frihedsgrader osv.

Men det som interesserer politikerne mest - *den samfundsøkonomiske vækst-af-smitning* - er endnu mere langsigtet. Den vil man først kunne se om 8-10 år, forklarer Siune.

Er der noget østeuropæisk femårsplans over det danske system - sammenlignet med de øvrige lande?

"Det kan man sige. Nu skal der satses på bestemte områder, og det skal på sigt måles, om det giver gevinster", siger hun. "Forskerne oplever, at de får mindre og mindre indflydelse. Men det må retfærdigvis siges, at det danske system administreres, så der foreløbig er store frihedsgrader for forskerne. Institutledere dikterer fx ikke forskningstemaer for den enkelte forsker. Der er altså ikke indført totalstyring i praksis. Men den tankevækkende oversigt fortæller, at det danske system og de danske politikere har *muligheden - strukturen og redskaberne* - til at styre aktiviteterne hårdt og strategisk. I hvilket omfang disse instrumenter så vil blive brugt i de kommende år af politikerne overfor universiteterne samt af lederne på de enkelte universiteter og institutter har vi endnu til gode at se”.

Alliance mellem borgerlige og socialdemokrater ...

Det paradoksale er, at de mest højlydte protester over den voksende detaljstyring kommer fra bestyrelsesformændene (typisk eks-direktører fra store danske firmaer). De troede, at de skulle have visse frihedsgrader, men politikerne har blot øget styringen. Protesterne fra det menige Akademia er spage, for man er 'kujoneret til tavshed', siger kritikerne, der typisk er anonyme.

Parlamentarisk er det interessante, at der er konsensus i Folketinget om de drastiske reformer. Kun de mindre venstreorienterede partier er skeptiske. Der er enighed om projektet mellem den borgerlige regering (en konservativ-liberal regering under statsminister Anders Fogh Rasmussen) og socialdemokraterne, som prøver at tillægge sig en blød Blair'agtig profil. For danske socialdemokrater har forskningspolitik altid handlet om teknologipolitik, dvs. opfindelser og arbejdspladser som økonomisk vækstmotor. Og så ved de, at der ikke er stemmer at hente hos den brede befolkning i at gå til valgkamp på krav om "akademisk frihed"...

jø

Reform: Danish 'fusion universities'

Danish universities are waking up to unprecedented levels of political management, gradually worked in by government since 2003.

An international index of academic freedom reveals a quite unique state of alarming. To Academics its alarming – to Management and politicians in other countries it may be a model for imitation ?

Think about university systems subjected to extreme market orientation, part-privatisation, high tuition fees and small public research funding, and you'll probably have New Zealand and Australia as prime examples. Far from most people's attention, Denmark, however, has been quietly heading off in the direction of an opposite extreme with major governmental management of university structures, funding, research and education. From 2003 to the present, the Danes have introduced more legislation and centralised management than any other comparable country. At the same time, collegiate academic influence has gone completely by the board. Whereas vice-chancellors and heads of department until 2003 were elected by faculty, today they are appointed by top management.

Behind these moves lies a concerted strategy to turn Danish universities into national instruments of business and government: "Denmark is a European spearhead as regards political research management. In Europe, Danish politicians are those most likely to use university research as an instrument as regards the Lisbon objectives, which state that European universities need to improve innovation, business partnerships and so on

in order to compete with the US and Asia," says **Karen Siune**, director of CFA (the Danish Centre for Studies in Research Policy) in comment to *FORSKERforum's* international index of academic freedom, which compares degrees of freedom in a range of countries. **See index on page 4-5.**

Steering down to the last detail

Siune is active in several European networks and has contributed to a number of international comparative studies. She confirms the data in the index. The main picture revealed is one of a strongly *politicised*, strongly *governed* Danish university. Government legislation on university management has given politicians a major say in what goes on in universities. Only in Canada and Spain, and partly in Sweden and Portugal, have similar legislative measures been seen.

"The figures provide food for thought. Clearly, Danish government has been extremely active as regards university and research policy. The system is legislation and a structure allowing politicians to steer research policy down to the last detail in the pursuance of social and business objectives - much more so than abroad. But there's no doubt that there are research politicians in Europe who see Denmark as a model to be emulated," Siune says.

Much tighter than in England

"The situation in Denmark is confusing, because the politicians have introduced the reform under the label of 'setting universities free'. But the government's purpose in reform of the whole public sector is to make the delivery of services more tightly linked to the aims of ministers, and more quickly responsive to changes in policy", **professor Susan Wright** explains. She was at Birmingham University until 2003, but moved to Denmark, where she is working on a project "New management, new identities? Danish University-reform in an international perspective".

"The new Danish system combines strong centralised controls through development contracts and performance payments. This steering system is much tighter than in England", she explains. "Danish universities are 'self owning' but not independent. English universities are public corporations, established as independent of the state under their own Royal Charter or statute. They have a range of governing systems, but none of them have anything to do with the government or the state. The state's influence comes through universities' dependence on funding for teaching and research".

Fusion universities: research on demand

Danish government research institutes were merged with universities on January 1 this year, and legislation is now underway to impose upon universities government research tasks, so-called "*public authority tasks*"/*commissioned research* for government ministries and related institutions. Moreover, the Minister for Science, Technology and Innovation can direct universities to carry out commissions for government ministries in cases of 'particular public importance', for example relating to the environment, food, agriculture and fisheries and so on.

Susan Wright explains: "Universities in the UK have many diverse units and centres attached to them, some of which do commissioned research for ministries. These aren't established by law, but the most respected centres in the UK have to reflect continually on their positioning in order to preserve a degree of distance and independence".

Danish universities have become 'fusion universities', forced to fusion with former Commissioned Research-bodies and so operate in fields sometimes 'politicised'. Critics object that the assimilation of government research to universities will result in the dismantling of free research principles, universities being directly or indirectly obliged to perform commissioned research for public authorities. Even if these kinds of 'special assignments' may be confined to a limited number of research units, this obviously does little to alter the fact that university faculty will have been called upon to carry them out, a fact which cannot but negatively affect free research. Traditionally, such work does not fall under the auspices of the independent university. According to *FORSKERforum's* investigation, the assimilation of public authority tasks would seem to be quite unique (for some countries this is unspecified). According to the harshest critics, Danish universities are losing their independence of government and the political system, leaving their definition as universities entirely in jeopardy.

"It's fair to say that what we're seeing here is unique, that Danish universities can be directed to perform public assignments. In other countries, government ministries typically have their own research institutes," Siune explains. "That said, however, I would hesitate to draw any bombastic kind of conclusion for the time being. It may well have its costs in terms of universities being free to make their own decisions, and time and resources will have to be diverted to public authority tasks. But as far as freedom goes generally I don't see any great difference be-

The Danish 'fusion university' 2007

1. The universities' system of government has been established by legislation: Top-down control with supreme power in the hands of appointed managers and no contributory influence for faculty, who no longer have the power to elect department heads.
2. Contract policy: Universities are legally obliged to enter into contract with the Ministry of Science, Innovation and Technology as regards establishing strategic objectives, success criteria, research priorities, study programmes, etc.
3. Government research institutes were merged with the universities as per January 1 2007, committing the universities to carry out commissioned research tasks. The Minister is furthermore empowered to impose upon universities particular assignments such as the preparation of scientific reports or monitoring tasks concerning e.g. environment issues, food standards, etc.
4. Restricted freedom of research for the individual: Academics can be directed by department heads to perform certain research activities, although where no such imposition exists, they retain their right to "freely conduct scientific research within the bounds of the research-strategic framework laid out by the University", the latter being specified in the Achievement Contract drawn up with the Ministry.

tween Denmark and other countries, at least not as long as we assume that government isn't going to be expecting certain results, what we'd call 'research to order'. How things are going to turn out in controversial areas like environmental monitoring, food standards and that sort of thing, we'll just have to see."

Danish invention: 'Achievement contracts'

Denmark is clearly out on its own insofar as universities now are obliged by law to enter into achievement contracts with government allowing state powers to directly impose upon universities strategic objectives, success criteria, research policies, study programmes, teaching courses and so on. This kind of politicisation has no parallel in the UK, Sweden or Norway (again, for some countries this is left unspecified).

On this issue Siune says: "The Danish government operates with a contract policy which in actual fact is quite feasible in a small country with a homogeneous university structure. It's quite possible to effectuate and manage a relatively effective legislation. The new fusion universities are basically a manifestation of just that. The politicians have now got larger units to work with, and more leeway for overall management."

It's not the case that total managerial control has been introduced in practice. However, the survey does show that the Danish system and the Danish politicians have the prerogative – *the structure and the instruments* – to control university activities strategically with a hard hand. How widely these instruments will actually be put to use during the coming years by politicians and by executive and department managers is a question that will remain unanswered for a while yet.

Karen Siune

One aspect of the contract policy concerns government plans to make up to 50% of public research funding subject to competition, as against 30% previously. Moreover, research quality is to be measured according to standards comparable to those in the UK and the Netherlands – "international standards", to use the words of the government minister.

Top-down control sidetracks academics

Seen in an international context, the recent Danish University Act is a remarkable piece of legislation in terms of the number of legal dictates, its facilitation of centralised management and the minimal degree of collegiate influence it accords to faculty. The Act introduced "politicised" executive boards with external majorities and external chairmen, as well as appointed vice-chancellors and faculty and department heads. The board is approved by itself; it appoints vice-chancellors, who appoints deans who appoint heads of department.

In Denmark, power is concentrated solely in the hands of the board and the vice-chancellor. The traditional supreme governing body, the Senate (*konsistorium*) has been abolished and

replaced by what is termed an "Academic Council", which has no power in any matter of significance. Whether or not economic or strategic priorities are to be put to the Council is purely a matter for the discretion of the vice-chancellor and heads of faculty, but the Council itself has no formal or practical influence. This kind of concentration of power is wholly particular to the Danish system, Academia being firmly established in other countries (apart from certain restrictions in the Netherlands and Canada) by way of 'collegiate academic contributory influence' involving genuine instruments of power, 'collegiate organs' being accorded decisive authority in decision-making processes.

At the same time, the index reveals that Danish academics have little or no influence on the appointment of department heads (this is also the case in Spain, Portugal and Romania).

Karen Siune points out that: "The survey clearly indicates that the Danish system has done away with faculty influence entirely. Politicians have all along wanted a system of top-down control in which power and all decisive authority lies in the hands of the few. As for the effects on free academia, on research and teaching, on academics' feelings of devotion and responsibility, creativity, productivity and the working climate in general, we just won't know for another few years."

Limited individual freedom of research

Heads of department in Danish universities are empowered by the University Act to impose upon the individual research in a given area, although the researcher maintains freedom of research as long as no such imposition occurs and as long as his or her work lies within the bounds of the university's overall strategy. This kind of restriction is paralleled only in Poland and Romania (partly also in the Netherlands). In all other countries the individual maintains freedom of research.

The Danish politicians have revoked individual freedom of research, Siune explains: "In Denmark it's the university and not the individual researcher that has the freedom of research. To be fair, though, we should point out that the question of imposed research has so far been approached with caution. Academics still have fairly free rein, and we know of no official instances in which department heads have dictated research activities. The individual is still able to manage his or her own time, and so on. On the other hand, it certainly will be interesting to see whether this changes in any respect during the coming years, whether individual research is actually constrained as a result of more empowered management."

East European five-year plan

"There's always a great deal of interest from the other countries whenever I'm abroad. People are surprised by the measure of control and ask: 'What do they get from it?' or 'What are the results?' But then, of course, I have to reply that we've no way of knowing until another five or ten years or so.", says Siune.

Only in five years' time it will become evident whether new empowered management has been beneficial for research production. And in five years, studies will also be able to show whether the new system has had any measurable effect on working methods, creativity, and

degrees of freedom, as well as the overall pleasure gained from working. What interests the politicians most, however, is the effect on *socio-economic growth*. Here, though, the prospects are even more long-term: "We won't be able to tell for another eight to ten years," Siune says.

The Danish system comes across all very East European five-year plan compared to the other countries surveyed?

"There's a measure of truth in that, yes", Siune says. "Now they're focussing on certain specific areas and in the longer term we're going to be measuring whether it's all paid off. Academics are now finding out that they've less and less influence. In all fairness, though, it should be said that the Danish system is administered in such a way that the individual researcher very much retains his or her own freedom. Department heads have so far refrained from dictating research themes, so it's certainly not the case that total control has been introduced in practice. However, the survey does show that the Danish system and the Danish politicians have the prerogative – the structure and the instruments – to control university activities strategically with a hard hand. How widely these instruments will actually be put to use during the coming years by politicians and by executive and department managers is a question that will remain unanswered for a while yet."

Right-Socialdemocrat alliance

What is paradoxical about all this is that the most vociferous protests have come from executive board chairmen (typically former captains of industry). They have seemingly been under the impression that they were to be operating with certain degrees of freedom, whereas in actual fact the politicians have simply increased their own control. Protests from rank-and-file academics are few and far between: critics, who are typically anonymous, claim they have been "bullied into silence".

In parliamentary terms what is interesting is that on all these drastic reform measures there is wide consensus in the *Parliament (Folketinget)*, only the smaller leftwing parties having remained sceptical. There is broad agreement between Anders Fogh Rasmussen's liberal-conservative government and the Social Democrats, who are busy trying to employ a soft-line, Blair-like profile. For the Social Democrats, research policy has always been about technology policy, technical innovation and creation of new (industrial) jobs as prime motors of economic growth. And they are highly cognisant of the fact that a high-profile 'support academic freedom' platform is hardly going to bring in the votes from the broad population.

Jørgen Øllgaard (joe@dm.dk) is a sociologist and journalist. He is editor of *FORSKERforum* (<http://www.forskerforum.dk>), a monthly magazine for Danish research.

Translation by Martin Aitken

Tenure: Den frie intellektuelle

Hvis universitetsforskere ('Academics') skal bekymre sig om deres indkomst, så underminerer det deres videnskabelige frihed, at de skal tænke som entreprenører. Tenure er beskyttelsen: Licensen til at kompromittere systemet og kendt viden ...

"Over hele den vestlige verden er styringen af universiteterne blevet forstærket. Men Danmark har fået en ekstrem version af statsstyringen".

Videnskabsprofessor Steve Fuller er noget chokeret over den statslige styringslyst i de danske universitetsreformer, som han kalder 'en ekstrem version' og 'en meget neo-liberal model':

"De lande som ligner mest - og som jeg tilfældigvis kender - er Spanien og Portugal, hvis systemer er meget entreprenør-agtige, dvs. at konkurrence, samfinansiering og ekstern afhængighed er vilkårene. I de lande er man gået fra meget autoritære og elitære systemer til et neoliberalt, som blev oplevet som en forbedring - for de forskere som har succes med at skaffe job og midler. Men problemet i den anden ende er, at der kun er lille rum for den akademiske frihed", siger han som direkte kommentar til FORSKERforums internationale frihedsindeks, som (se side 6-12) fortæller, at Danmark i perioden 2003-2007 har udviklet en kraftig statsstyring af universiteternes struktur, bevillinger, forskning og uddannelse. Der er indført flere lovdiktater og redskaber til central statsstyring end i de lande, som Danmark normalt sammenligner sig med.

Myndighedsopgaver hører ikke hjemme på universiteter ...

Steve Fuller er amerikaner, men pt. professor i videnssociologi ved det engelske Warwick Universitet. Han er forfatter til en række bøger om universiteter og forskere, bl.a. bestselleren "The Intellectual", og så er han kommentator ved internationale aviser som THES, Independent og New York Times.

"Med den danske universitetsreform og tvangsfusion af 'fremmede opgaver' kan danske universiteter ikke længere defineres som universiteter i klassisk forstand. Hvis universiteterne ikke styrer sig selv og sætter sine egne standarder og mål, så er man bare forlængelse af noget andet. Danske universiteter bliver derved nærmere vidensfabrikker, service-organer - altså ikke en særlig institution, men noget, der lige så godt kunne laves af andre institutioner, industrilaboratorier eller konsulentbureauer ...", konstaterer Fuller.

Ministerielle myndighedsopgaver hører ikke hjemme på et universitet:

"Her pålægges universiteterne at udføre bestemte bestillingsopgaver for en ekstern rekvirent. Det betyder, at universitetsforskeren skal tage ikke-faglige hensyn, for opgaverne er jo politisk definerede. Det er en rodebutik af

traditionelle universitetsværdier, entreprenør-tankegang og embedsmandslogik - og her er det indlysende, at det ikke er forskernes præmisser, som styrer. Man skal være meget naiv for at tro på politikernes og embedsmændenes forsikringer om, at de skam ikke vil søge at påvirke forskningen".

De tavse universitetsmiljøer

Fuller har observeret, at europæiske intellectuals - og universitetslærere - i stigende grad er blevet tavse. Kritik af systemet eller præsentation af kontroversielle synspunkter foregår i korridoren:

"Nutidens universitetslærere identificerer sig ikke med det akademiske ethos eller 'deres universitet' som institution. De er fremmedgjorte overfor dens værdier eller lovgrundlag, fx værdien af autonomi eller retslig forskningsfrihed. De mærker kun 'deres universitet', når administration modarbejder dem: Bureaukraterne kommer mellem mig og min e-mail! Forskerne solidariserer sig med det nære, deres fag og fagkolleger", forklarer han.

"Det er fx bemærkelsesværdigt så få klager, der har været over de engelske RAE præstationsmålinger af forskningen, selv om stort set alle oplever øvelsen som en stor belastning og en forvriddning af det akademiske arbejde. Nogle deltog endda frivilligt i øvelsen: Bureaukratiet har organiseret den smart efter discipliner, og folk blev bedt om at melde sig frivilligt til panelerne. Det gjorde nogle så i forventning om at de dermed fik indflydelse og kontrol. Det gjorde de ikke, for præmisserne var givne på forhånd. I stedet bidrog de frivillige til 'silencing' af hele processen ..."

Tenure - den frie forskers særlige privilegium

For Fuller starter friheden hos den enkelte forskers forhold:

"Man skal have materiel autonomi for at kunne agere uafhængigt. Hvis universitetsforskere ('Academics') skal bekymre sig om deres indkomst, så underminerer det deres videnskabelige frihed, at de skal tænke som entreprenører på at indgå og opfylde kontrakter med specifikke målsætninger. Derfor havde man på det klassiske amerikanske og engelske universiteter 'tenure', dvs. at særligt dygtige forskere kvalificerer sig til livstidsstillinger, som gør dem urørlige - og dermed uafhængige. Tenure giver dig licens til at kompromittere systemet og kendt viden, og du har stadig en karriere selv om du deltager i kontroverser. Tenure er dermed et specielt privilegium for denne verden, og et nødvendigt privilegium. For enten har du tenure og frihed, eller også har man det ikke", forklarer han.

Problem: Generationsstel

Det er ikke bare staten og politikerne, som underminerer universitetets frihed. De yngre i systemet kan heller ikke se værdien i den akademiske frihed

Det klassiske universitet defineres ved sin autonomi fra stat og særinteresser, og ved at det skal udføre opgaver som forskning, uddannelse, professionsopøvelse samt uafhængig intellektuel analyse og kritik.

"Når uafhængigheden trues - og det sker selv i systemer som ikke er så drastiske som det danske - så bliver den uafhængige intellektuelle analyse og kritik det første offer. Ikke-faglige elementer kommer i spil, og du risikerer at blive straffet for at fremføre 'afvigende' vurderinger", forklarer Steve Fuller. "Presset kommer selvfølgelig først og fremmest fra politisk og erhvervs-mæssig side, men det er en fejl at tro, at det altid er staten, som er problemet. Man må ikke være blind for, at nogle universitetsforskere ('Academics') ikke har noget imod disse reformer"

Og presset kommer ikke kun fra de universitetsledere, som spiller politikernes eller

statsmagtens spil. Mange ældre forskere kan mærke indskrænkningerne, men håber at kunne bevare deres nuværende betingelser: 'Bare det holder min tid ud'. Mange ældre gemmer sig, og protesterer først, når de rammes hårdt personligt på deres frihedsgrader, forklarer Fuller:

"Men i England kan der lokaliseres et klart generations-stel, idet mange yngre forskere ikke kan se værdien i det klassiske universitet, og derfor heller ikke er villige til at slås for det. Mange forstår simpelthen ikke den ihærdighed, som nogle forfægter ideer om 'forskingsfrihed'. Det er måske ikke så underligt, for de har nemlig aldrig kendt det: De er ledede, har kontrakter på tema, tid og løn - så det befinder de sig godt ved. De yngre har levet det meste af deres tid i et neo-liberalt system. Derfor er der relativt få protester fra den side".

Stemmingsbillede fra det klassiske universitetstraditioner: KUs årsfest

Managementfolk vil sige, at de hermed mister incitamentet – og bliver dovne nulfor-skere?

"Selvfølgelig findes der eksempler på nogle, som bliver for eccentricke. Men langt hovedparten er committede og opretholder høje standarder, for forskningsverdenen reguleres af nogle hårde interne standarder, som ikke findes andre steder i samfundet. Du skal bevise eller præstere ret meget for at få tenure! Universitetsforskere skal reguleres af akademiske standarder – ikke efter andre standarder, fx business-standarder".

Ansættelses-sikkerhed for danske professorer og lektorer

Danske professorer og lektorer har ikke 'tenure', men de har dog relativ sikkerhed i ansættelsen, så de kan vel ytre sig uden risiko?

"Det ville jeg også have sagt for ti år siden, men ikke længere. Men systemet er indrettet sådan i dag, at du kan ikke være autonom, hvis du ikke er sikret i din ansættelse eller via lovgivning", siger professoren. "Jeg kender ikke de danske forhold, men i England er der færre, som ytrer sig som frie intellektuelle. Årsagen er, at de reelt ikke har den materielle frihed, men skal tage hensyn, som er fagligt-videnskabeligt uvedkommende. De hensyn handler om økonomi og politik, og selv om mange oplever det som mindre forhindringer, så er det ikke desto mindre den glidebane, som gør, at de bliver tilbageholdende", siger han.

"Dels indskrænker stærkere styring ovenfra de faktiske frihedsgrader. Og dels har mange universitetslærere faktisk indrettet sig på de ny neoliberale vilkår, så de ikke længere kræver frihedsgraderne. Du bliver bare så neoliberal, at så længe der er kontrakter og publiceringsmuligheder, så er du overbevist om dine muligheder og systemets rummelighed. For dig er akademisk frihed ikke længere principielt og fundamentalt grundlag for dit arbejde".

Men den manglende 'tenure' er ingen und-

skyldning for tavsheden:

"Universitetets fundament er den frie og kritiske tanke. Hvis ikke professorerne går foran i at bruge den, hvem skal så ..."

Det særlige ved universitetet

Almindelige mennesker vil undre sig over, hvorfor universitetslærere og -forskere skal være privilegerede med særlige frihedsgrader?

"Jeg forstår godt, at almindelige mennesker ikke forstår værdien af frie universiteter, og universiteterne må vel selv påtage sig en del af skylden. Men den neo-liberale tidsånd, hvor alt gøres op i business-standarder bærer altså også sin del af skylden.

I bund og grund er det jo et politisk spørgsmål, om vi lever i så rige samfund, at der er råd til, at vi er fælles om at finansiere noget uafhængig og kritisk viden-tænkning, som kan vise sig at berige os alle? I mine øjne er det helt i strid med frie liberale samfund at der sættes business- og erhvervs-livets standarder ind, hvor den frie tanke og diversiteten burde herske".

Den økonomiske afhængighed af staten

Politikere og universitetsadministratorer vil sige, at reformerne ikke ændrer noget fundamentalt, for universitetet har altid været afhængig af offentlig finansiering?

"Den økonomiske afhængighed af staten vil altid være der, jo, men den afgørende forskel er, at staten ikke tidligere har stillet præcise krav og betingelser, som den stramme detaillovgivning om styringen, 'resultatkontrakter' og krav om 'myndighedsbetjening' er udtryk for i det danske system!

De politiske betingelser er selvfølgelig fremtvunget af, at sektoren er ekspanderet voldsomt. Langt flere unge gennemgår en universitetsuddannelse, og universiteternes økonomi vokser. Tidligere var politikerne relativt ligeglade, men ekspansionen skaber forventninger, så nu skal universitetet retfærdiggøre

sig ud fra teknokratiske normer, forklarer han:

"I England findes RAE-performance reviews hvert femte år. Her er der sat meget firkantede, kvantitative standarder op som målepunkter for forskningen - og det er for skrækkende, så meget forskerne er nødt til at indrette deres aktiviteter efter disse".

Uddan loyale ledere ...

Fuller slutter med at opfordre universitetsforskere til at insistere på retten til at opføre sig som frie forskere – selv om det indebærer en personlig risiko. Og så peger han på vigtigheden af at finde de rigtige ledere på universiteterne:

"Europæiske universiteter må være langt mere opmærksomme på at uddanne ledere, som kan forvalte samtidig med at de er loyale over for universitetets klassiske idealer og autonome kultur. De er i frontlinien og vil kunne beskytte universitetets autonomi".

I USA er der mange dygtige ledere med visioner, og der er sågar en del vejledende litteratur om emnet! I Europa har der været en vis foragt over for dem, som påtog sig administration, fordi de underforstået ikke var gode nok til at forske: "Men denne trend må stoppes, så vi i stedet kultiverer dette felt og får respekt om, at det er en kunst på lige fod med det øvrige arbejde. Vi må spørge: Hvilke kvaliteter skal vores ledere have? Anerkend, at almindelige universitetslærere ikke er klædt på til at styre og at det kræver særlige færdigheder. Find dem med talent for den side og dyrk dem", siger sociologiprofessoren.

"Hvis universitetet ikke uddanner og kultiverer sine ledere, så de forstår værdierne og er villige til at beskytte den frie, autonome forsker eller forskning, så får man business-typer og management og regneark ind. Og så bliver det meget svært at fastholde den frie videnskab. Vi skal påskønne diversiteten på universitetet, ånden og kulturen. Det tillader business-værdierne ikke ..."

Danske universiteter ikke længere universiteter ...

Klassiske universiteter er selvstyrende og selvdefinerende med sine egne love og standarder. I Danmark er universitetet styret og politiseret udefra

”Med den danske universitetsreform og tvangsfusion af fremmede opgaver kan disse ikke længere defineres som universiteter i klassisk forstand...”

Sådan lød den barske dom fra den verdenskendte videnskabsforsker **Steve Fuller**, da FORSKERforum interviewede ham, mens han var i København for at optræde på Videnskabernes Selskabs årsmøde i marts.

”Danske universiteter er ikke længere selvstyrende og selvdefinerende med egne love. Staten og politikerne har gennem lovgivning overtaget styringen. Autonomien er borte, for de har politiseret institutionernes ledelse og har taget retten til at sætte agenda’er for forskning og uddannelse. Hvis universiteterne ikke styrer sig selv og sætter sine egne standarder og mål, så er man bare forlængelse af noget andet. Danske universiteter bliver derved nærmere vidensfabrikker, service-organer – altså ikke en særlig institution, men noget, der lige så godt kunne udføres af andre institutioner, industri-laboratorier eller konsulentbureauer ...”

Friheden er gradueret

Ministerielle ’resultatkontrakter’ og ’myndighedsopgaver’ hører ikke hjemme på et universitet, konstaterer Steve Fuller, da han fik forelagt strukturen på de nye danske ’fusionsuniversiteter’ (se indeks side 4-5). Det er redskaber til politisering af universitetet og dermed til underminering af forskningsfriheden, siger han.

Bestyrelsesformænd og rektorer protesterer mest over statens og politikernes ’detailregulering’, men ikke over underminering af ’forskningsfriheden’: Der er ingen grund til at opstille skrækscenarier, for parterne skal nok finde ud af det i praksis?

”Det er en farlig bagatellisering, men ledelsen har heller ikke noget at miste – det har kun den enkelte forsker! Der lægges op til, at den enkelte forsker kan/skal forhandle sig til frihedsgraderne! Men hermed er friheden allerede gradueret. Reel frihed handler om, at forskerne *lovmæssigt*

får institutionel beskyttelse til af egen faglig drift at kunne gå ud i kritiske og kontroversielle sager. Sådan bliver det ikke i det danske system, for her er opgave- og ansvarsfordeling tilmudret, og det betyder, at forskerne vil være tilbageholdne – udøve selvcensur”, siger Fuller.

”Man må forstå, at når politiske og erhvervs-mæssige standarder kommer ind, så er det korrumperende for den frie forskning. Et universitet er ikke bare en business, som er hyret til at lave en bestemt opgave. Universitetsforskere skal ikke deltage på det marked”.

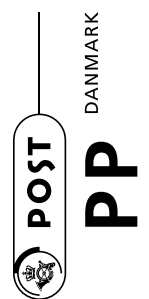
Aflivning af 800 års universiteter?

De klassiske, vestlige universiteter har overlevet i 800 år, men har staten - politikerne og forskningsbureaukraterne - endelig fået ram på det?

”Det håber jeg sandelig ikke. Jeg tror faktisk ikke, at det er den demokratiske stats hensigt at aflive det frie universitet. Men staten er desperat: Den skal håndtere et volumenøst system med en stor økonomi og med pression fra business-sektoren. Staten har således iværksat alle de negative elementer ved det neo-liberale system: Kontrakter, kontrol og styring. Men politikere og forsknings-bureaukrater forstår ikke, at universitetets og forskernes autonomi ofres i den proces. De opfatter nemlig ikke universiteterne som noget, der kræver særlige vilkår”, siger han og bifalder John Ziman-citatet: **”Det akademiske ethos er i sig selv et bevis på, at videnskaben ikke kan forventes at tale magten imod, med mindre det er forbudt magten at svare igen”** (John Ziman).

Fuller: ”Det betyder, at den frie akademiske tanke skam ikke lever sit eget liv uafhængigt af samfundet, men at staten ikke må lægge begrænsninger på friheden, for så kan kritik og kontrovers ikke udfolde sig”.

Se side 10: Tenure: Den frie intellektuelle

Maskinel magasinpost
ID-nr. 42026

Afsender:
Postbox 7777
7000 Fredericia

Ændringer vedr. abonnement
ring venligst: 38156676